

תפיסת חטיבת הנעורים-שורשי עמ"י

מערך שיעור: מי אני? למי אני שייך/ת?

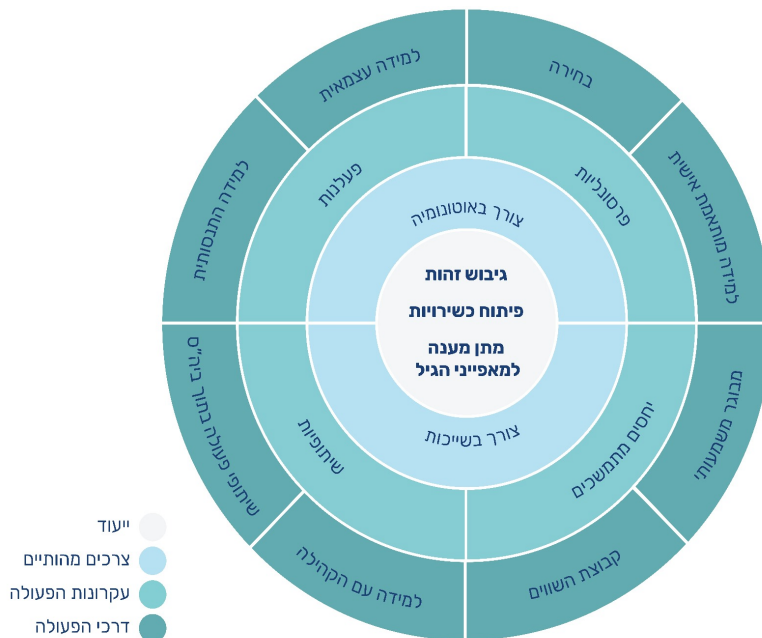
רקע למורה על תפיסת חטיבת הנעורים

תפיסת חטיבת הנעורים מייצגת את שלב המעבר בין בית הספר היסודי לחטיבה העליונה, התפיסה שמה את התלמידים במרכז ומבוססת על התמודדות עם האתגרים וההזדמנויות המאפיינים את שכבת גיל הנעורים.

במרכז המסגרת התפיסתית עומדים שלושת רכיבי הייעוד: התמודדות עם אתגרי הגיל, פיתוח כשירויות לחיים, וגיבוש עצמי של זהות ותכלית אישית. כחלק מהתפיסה זוהו שני צרכים מהותיים ביחס למרכיבים אלו בגיל ההתבגרות: צורך באוטונומיה וצורך בשייכות.

במסגרת הרצון לתת מענה לצורך באוטונומיה, זוהו שני עקרונות פעולה: פרסונליות ופעלנות. מוצע לקדם את עיקרון הפרסונליות בעזרת מיקוד בלמידה מותאמת אישית ובהרחבת הבחירה, ואת עיקרון הפעלנות (Agency) מוצע לקדם בעזרת דגש על למידה עצמאית והתנסותית.

במסגרת הרצון לתת מענה לצורך בשייכות, זוהו שני עקרונות פעולה: יחסים מתמשכים ושיתופיות. מוצע לקדם יצירת יחסים מתמשכים, קודם כל בעזרת מנגנונים שיאפשרו לחבר לכל תלמיד ותלמידה בחטיבה מבוגר או מבוגרת משמעותיים, וכהשלמה לכך לעודד פעילויות שיחזקו את החיבור עם קבוצת השווים. את עיקרון השיתופיות מוצע לקדם באמצעות חיבור החטיבה לגופים מחוצה לה ולמידה עם הקהילה, וכן על ידי עידוד שיתופי פעולה בין גורמים שונים בתוך בית הספר.

הציור מתאר ארבעה מעגלים שונים

המעגל הפנימי: מרכז מסגרת התפיסה שבה שלושת רכיבי הייעוד: התמודדות עם אתגרי הגיל, פיתוח כשירויות לחיים, וגיבוש עצמי של זהות ותכלית אישית.

המעגל השני: זהו שני צרכים מהותיים ביחס למרכיבים אלו בגיל ההתבגרות: צורך באוטונומיה וצורך בשייכות.

המעגל השלישי: זהו ארבעה עקרונות המודל: פרסונליות, פעילות, יחסים מתמשכים, שיתופיות.

המעגל הרביעי: זהו 8 דרכי פעולה ליישום עקרונות התפיסה

כיצד מערכי השיעור מייצגים את עקרון הליבה בתפיסת חטיבת הנעורים

גיבוש זהות אישית וקבוצתית

- שני המערכים עוסקים ישירות בתהליך בניית הזהות של המתבגרים, שהוא משימה מרכזית בגיל זה. הם מאזנים בין הצורך בייחודיות (אוטונומיה) לבין הצורך בהשתייכות (שייכות) קבוצתית.
- התמודדות ישירה עם השאלה "מי אני?" ובחינת מרכיבי זהות יציבים ומשתנים במעגלים שונים (משפחה, חברים, קהילה, מדינה).
 - "הפסקול שלי": ביטוי אישי של זהות דרך שיר, המייצג את השורשים והזהות המשפחתית/קהילתית.

חיזוק תחושת שייכות

- המערכים פועלים ליצירת תחושת שייכות עמוקה לכיתה, לקהילה ולבית הספר. הם הופכים את הנכסים התרבותיים האישיים (השירים, הסיפורים) לגורם מחבר.
- "מי אני?": שאלה מנחה בסיום השיעור: "באיזה מעגל אני מרגיש/ה הכי הרבה שייכות כרגע?" – מעודד רפלקציה מודעת על הצורך בשייכות.

- "הפסקול שלי": המטרה המרכזית היא לחזק את תחושת השייכות דרך חיבור מוזיקלי משותף. שימוש בשירה משותפת ובהסבר נזיר-חינוכי על סנכרון מוחי ככלי להעמקת הזהות הקבוצתית והחיבור החברתי.

פדגוגיה רפלקטיבית ופיתוח לומד עצמאי

המערכים אינם לימודיים פרונטליים, אלא מבוססים על למידה פעילה, ביטוי אישי ורפלקציה, המקדמים לומד עצמאי ובעל חשיבה רב-ממדית.

- "מי אני?": דורש הצגה עצמית רפלקטיבית במעגלים ובחירת משפטים יציבים ומשתנים - תרגול של חשיבה אנליטית על העצמי.
- "הפסקול שלי": דורש משימת הכנה (שיעורי בית) מעמיקה, הכוללת חקר מקורות של השיר וכתובה אישית. הרפלקציה האישית והשיחה הכיתתית מטפחות מודעות עצמית וחשיבה ביקורתית.

שילוב משפחה וקהילה

התפיסה מדגישה שיתופי פעולה עם הקהילה.

- המערך "הפסקול שלי" מרחיב את הלמידה מהכיתה אל הבית והקהילה. "הפסקול שלי": מפגש מוזיקלי המשכי עם הורים ("שרים שורשים") המחבר את התלמיד עם ההורה סביב נושא הזהות והשורשים, ומחזק את תחושת השייכות הקהילתית המורחבת.

חשוב למורה

מערך השיעור בנוי מארבעה חלקים:

1. הקדמה לשיעור (מצורף דף משימת הכנה) וחיבור למושגים של התפיסה (זהות, שייכות, אוטונומיה).
2. מהלך השיעור.
3. רפלקציה לתלמיד ולמורה.
4. המלצה לפעילות עם ההורים.

מטרות

- לעזור לתלמידים להבין מהי **זהות** ומהי **שייכות** דרך חוויות אישיות.
- להדגיש שבגיל הנעורים מתרחש תהליך טבעי של **בניית זהות**: איזון בין הצורך ב־**שייכות** וב־**אוטונומיה**.
- להראות שהזהות שלנו כוללת מרכיבים **יציבים** וגם כאלה ש־**משתנים ומגיבים לסביבה**.
- לחזק את תחושת הנורמליות: גם מבוגרים מציגים את עצמם אחרת במעגלים שונים (למשל – אמא בבית מול בעבודה).

מהלך השיעור (50 דק')

1. פתיחה (5 דק')

- כתיבה על הלוח: זהות / שייכות.
- סבב קצר: מה עולה לראש כששומעים את המילים האלו? (מילים בודדות, לא דיון ארוך).

2. הסבר קצר – גיל הנעורים (7 דק')

- בגיל הנעורים אנחנו עסוקים בשאלה: "מי אני?" – זה חלק טבעי ונורמלי.
- זהות נבנית בשני צירים:
 - שייכות – הרצון להיות חלק מקבוצות (משפחה, חברים, כיתה, עם).
 - אוטונומיה – הרצון להיות עצמאי/ת, ייחודי/ת, לבחור לבד.
- הזהות שלנו כוללת חלקים **יציבים** (שמי, המשפחה שלי, ערכים בסיסיים) וגם חלקים **משתנים** (תחומי עניין, איך אני מציגה את עצמי, הקשרים שונים).
- וזה ממשיך גם בבגרות: אמא או אבא מתנהגים אחרת בעבודה מאשר בבית, ועדיין זו אותה זהות.

3. פעילות: מי אני במעגלים? (20 דק')

- כל תלמיד מקבל דף עם מעגלים (במרכז "אני", מסביב: משפחה, חברים, בית ספר, קהילה, מדינה, עולם).
- משימה: כתבו בכל מעגל **משפט הצגה עצמי** – מה הייתי עונה אם מישהו מהמעגל הזה היה שואל "מי אתה/מי את?".
 - לדוגמה:
 - למשפחה – "אני הנכדה של סבתא מרים".
 - לחבר – "אני זה שתמיד מביא את הכדור".
 - למורה – "אני תלמידה שאוהבת להקשיב למוזיקה תוך כדי עבודה".
 - לקהילה/עולם – "אני ישראלי/ת", "אני בן.ת אדם שאכפת לו.ה מהסביבה", "אני בן.ת הכפר שלי", "אני דרוזי.ת", "אני נוצרי.ה" "אני מוסלמי.ת" "אני אוהבת לעזור לאחרים"
 -
- שיח בזוגות: בחרו משפט אחד **יציב** ומשפט אחד **משתנה** – מה נשאר תמיד ומה משתנה לפי הקשר.

4. שיתוף כיתתי (10 דק')

- המחנכת אוספת על לוח/פלקט דוגמאות לשני טורים: "זהות יציבה" / "זהות משתנה".
- מסר מסכם: הזהות שלנו מתעצבת כל הזמן – היא גם קבועה וגם משתנה. אנחנו מביאים את עצמנו באופן שונה במעגלים שונים, וזה חלק מהחיים גם בנעורים וגם בבגרות.

5. סיכום ושאלת רפלקציה (8 דק')

● שאלה מנחה:

“באיזה מעגל אני מרגיש/ה הכי הרבה שייכות כרגע? ובאיזה מעגל הייתי רוצה להרגיש יותר שייכות?”
כתיבה אישית קצרה במחברת.

המסר הסופי לתלמידים:

זהות היא כמו פסיפס – יש בה חלקים יציבים שלא משתנים, וחלקים שיכולים להשתנות עם הזמן ועם הסביבה. בנעורים אנחנו לומדים לשלב בין שייכות ל־אוטונומיה, וזה תהליך טבעי ובריא שממשיך ללוות אותנו גם בהמשך החיים.

חשוב מאוד לעבור רפלקציה בסוף על כל היחידה/ ומה תרמה לי כתלמיד/ תובנות/ הצעות